

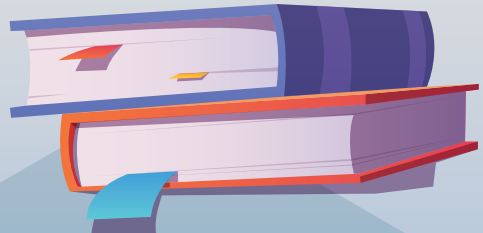
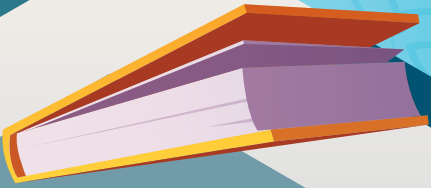

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

11.
SINIF

TEFSİR

ETKİNLİK
KİTABI

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

11. SINIF **TEFSİR**

ETKİNLİK KİTABI

YAZARLAR

Dr. Fatma BALCI ARVAS
Dr. Numan KONAKLI
Ayşe SAĞLAM
Hüseyin ÇINAR
Süleyman EMİROĞLU

Editör

Süleyman EMİROĞLU

Dil Uzmanı

Mehmet Emin SARIKAYA

Program Geliştirme Uzmanı

Talip AYDEMİR

Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı

Hülya ERDUL

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Uzmanı

Kenan PINARBAŞI-Mevlüt SELVİ

Görsel Tasarım Uzmanı

Hakan AVLUKYARI

Meryem ÜNSEL

Yahya ÖZTÜRK

İÇİNDEKİLER

3. Ünite

Tefsir Tarihi

1. KAZANIM: Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Kur'an tefsirine örnekler verir.

1. Etkinlik: Eşleştirme	8
2. Etkinlik: Boşluk Doldurma	11

2. KAZANIM: Sahabe ve Tâbiîn Dönemi tefsir çalışmalarının özelliklerini açıklar.

3. Etkinlik: Eşleştirme	14
4. Etkinlik: Sınıflandırma	17

3. KAZANIM: Tedvin Dönemi ve sonrasında Tefsir ilmi ile ilgili yapılan çalışmaları özelliklerine göre sınıflandırır.

5. Etkinlik: Sınıflandırma	20
6. Etkinlik: Eşleştirme	23

4. KAZANIM: Kur'an'ın anlaşılmasında Türkçe tefsir çalışmalarının yerini fark eder.

7. Etkinlik: İsim Bulma	26
8. Etkinlik: Bulalım	29

5. KAZANIM: Mâûn suresi ile ilgili verilen tefsirleri değerlendirir.

9. Etkinlik: Eşleştirme	32
10. Etkinlik: Bulalım	35

6. KAZANIM: Kevser suresinden ilke ve değerler çıkarır.

11. Etkinlik: Boşluk Doldurma	38
12. Etkinlik: Eşleştirme	41

7. KAZANIM: Bakara suresi 285-286. ayetleri ile ilgili tefsirleri değerlendirir.

13. Etkinlik: Bulalım	44
14. Etkinlik: Oku-Yorum	47

KİTABIMIZI TANIYALIM

Ders adı

Sınıf

Kazanım

Etkinlik sıra numarası

Etkinlik süresi

Ünite adı

Etkinlik süreci
açıklaması

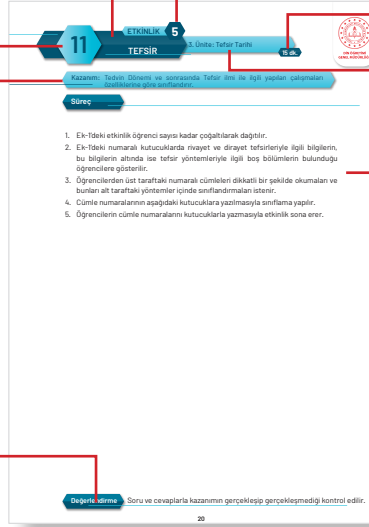
Değerlendirme
yöntemi

Etkinlik adı

Etkinlik yönergeleri

Etkinlik alanı

Cevap anahtarı

ÜNİTE 3

TEFSİR TARİHİ

Kazanım: Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Kur'an tefsirine örnekler verir.

Süreç

1. Ek-1'deki etkinlik öğrenci sayısı kadar çoğaltılarak dağıtılır.
2. Ek-1'in sol tarafındaki kutucuklarda Kur'an-ı Kerim'den ayetler, sağ tarafındaki kutucuklarda ise ayetlerde geçen altı çizili ifadeler için Hz. Peygamber'in yaptığı tefsirlerin olduğu öğrencilere bildirilir.
3. Öğrencilerden sol taraftaki ayetlerde geçen altı çizili ifadeleri dikkatli bir şekilde okumaları ve bunların sağ taraftaki doğru tefsirini bularak eşleştirmeleri istenir.
4. Öğrencilerin altı çizili ifadelerin doğru tefsirlerini eşleştirmeleri ile etkinlik sona erer.

Değerlendirme

Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

Hız. Peygamber'in ayetlerde geçen altı çizili ifadeler için yaptığı doğru tefsirleri bularak sağdaki kutucuklara tik (✓) işareti koyunuz.

"Sahurda beyaz iplik siyah iplikten ayırt edilinceye kadar yiyebilirsiniz..."

(Bakara suresi, 187. ayet.)

Akşamın karanlığı gecenin ışığından

Güneşin batışı gündüzün aydınlığından

Şafağın aydınlığı gecenin karanlığından

"Böylece sizi orta bir ümmet yaptık ki insanlara şahit olasınız. Resul de size şahit olsun..."

(Bakara suresi, 143. ayet.)

Kuvvet

Adalet

İman

"Ey iman edenler! ... İyilik ve Allah'ın yasaklarından sakınma konusunda yardımlaşın, günah ve düşmanlık üzerine yardımlaşmayın..."

(Mâide suresi, 2. ayet.)

Güzel ahlak

Takva

Sadaka

"Namazlara ve orta namaza devam edin. Allah'a saygı ve bağlılık içinde namaz kılın."

(Bakara suresi, 238. ayet.)

Cuma namazı

Öğle namazı

İkindi namazı

"Bu, Hacc-ı Ekber gününde Allah ve Resulünden insanlara bir bildiridir: Allah ve Resulü müşriklerden uzaktır..."

(Tevbe suresi, 3. ayet.)

Ramazan Bayramı'nın birinci günü

Kurban Bayramı'nın birinci günü

Kurban Bayramı öncesi arefe günü

CEVAP ANAHTARI

"Sahurda beyaz iplik siyah iplikten ayırt edilinceye kadar yiyebilirsiniz..."
(Bakara suresi, 187. ayet.)

	Akşamın karanlığı gecenin ışığından
	Güneşin batışı gündüzün aydınlığından
✓	Şafağın aydınlığı gecenin karanlığından

"Böylece sizi orta bir ümmet yaptık ki insanlara şahit olasınız. Resul de size şahit olsun..."
(Bakara suresi, 143. ayet.)

	Kuvvet
✓	Adalet
	İman

"Ey iman edenler! ... İyilik ve Allah'ın yasaklarından sakınma konusunda yardımlaşın, günah ve düşmanlık üzerine yardımlaşmayın..."
(Mâide suresi, 2. ayet.)

✓	Güzel ahlak
	Takva
	Sadaka

"Namazlara ve orta namaza devam edin. Allah'a saygı ve bağlılık içinde namaz kılın."
(Bakara suresi, 238. ayet.)

	Cuma namazı
	Öğle namazı
✓	İkinci namazı

"Bu, Hacc-ı Ekber gününde Allah ve Resulünden insanlara bir bildiridir: Allah ve Resulü müşriklerden uzaktır..."
(Tevbe suresi, 3. ayet.)

	Ramazan Bayramı'nın birinci günü
✓	Kurban Bayramı'nın birinci günü
	Kurban Bayramı öncesi arefe günü

Kazanım: Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Kur'an tefsirine örnekler verir.

Süreç

1. Ek-1'deki etkinlik öğrenci sayısınca çoğaltılarak dağıtılır.
2. Öğrencilerden metinde boş bırakılan yerleri anahtar sözcüklerden biriyle doldurmaları istenir.
3. Boşluklarda ölçmenin güvenilirliğinin düşmemesi için yardımcı fiiller, kelime ekleri ve çoğullar kullanılmamıştır.
4. Etkinlik sonunda öğretmenin metinle ilgili kısa açıklamalar yapması konunun daha iyi anlaşılması açısından faydalı olur.
5. Öğrencilerin boşlukları anahtar sözcüklerle doldurmasıyla etkinlik sona erer.

Değerlendirme

Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

Aşağıdaki metinde boş bırakılan yerlere doğru sözcüğü yazınız.

Lokman

İbn Mesud

lügat

sahabe

ümme

şirk

adalet

zulüm

mana

H. Peygamber'in tefsir izahları bazen yönüne yönelir. Fakat Peygamber (s.a.v.) devrindeki lügavî açıklama daha sonraki müfessirlerin lügavî açıklamaları gibi değildir. O, teferruata girmeden soru soranın durumuna göre, en kısa yoldan anlaşılmasını hedef alır. Böylece metindeki düğüm noktası çözülmüş olurdu. Örneğin H. Peygamber Bakara suresinin 143. **"Böylece sizi insanlara şahid ve örnek olmanız için vasat bir yaptık. Peygamber de size şahittir..."** ayetindeki çeşitli manalara gelebilen "vasat" kelimesinin "....." manasında olduğunu söylemiştir.

H. Peygamber En'âm suresi 82. **"Yürekten inanmış ve imanlarına zulüm bulaştırmamış olanlar var ya..."** ayetinde geçen "....." kelimesinin anlamını bildirmiştir. Buhârî'nin Sahîh'inde tarafından nakledilen bir haberde En'âm suresinin bu ayeti indiği zaman, ayetin içeriği sahabeye ağır gelmiş ve H. Peygamber'e şöyle demişlerdi: "Ey Allah'ın Rasulü, kim kendine zulmetmez ki?" H. Peygamber de onlara cevap olarak "O zannettiğiniz şey değildir. Siz, oğlu için 'Doğrusu Allah'a ortak koşmak büyük bir zulümdür.' (Lokmân suresi, 13. ayet.) dediğini duymadınız mı?" diyerek ayette söz edilen zulmün "....." anlamında olduğunu açıklamıştır. Kısaca burada H. Peygamber ayetteki düğüm noktası olan "zulüm" kelimesine açıklık getirerek ayetin manasını izah etmiş ve yanlış bir anlayışa düşmesini önlemiştir.

(İsmail Cerrahoğlu, Tefsir Tarihi, Fecr Yayınevi, Ankara, 1996, C 1, s. 53-54.)

CEVAP ANAHTARI

Hız. Peygamber'in tefsir izahları bazen **lûgat** yönüne yönelir. Fakat Peygamber (s.a.v.) devrindeki lûgavî açıklama daha sonraki müfessirlerin lûgavî açıklamaları gibi değildir. O, teferruata girmeden soru soranın durumuna göre, en kısa yoldan **mananın** anlaşılmasını hedef alır. Böylece metindeki düğüm noktası çözülmüş olurdu. Örneğin Hz. Peygamber Bakara suresinin 143. **"Böylece sizi insanlara şahid ve örnek olmanız için vasat bir ümmet yaptık. Peygamber de size şahittir..."** ayetindeki çeşitli manalara gelebilen "vasat" kelimesinin **"adalet"** manasında olduğunu söylemiştir.

Hız. Peygamber En'âm suresi 82. **"Yürekten inanmış ve imanlarına zulüm bulaştırmamış olanlar var ya..."** ayetinde geçen **"zulüm"** kelimesinin anlamını bildirmiştir. Buhârî'nin Sahîh'inde **İbn Mesud** tarafından nakledilen bir haberde En'âm suresinin bu ayeti indiği zaman, ayetin içeriği sahabeye ağır gelmiş ve Hz. Peygamber'e şöyle demişlerdi: "Ey Allah'ın Rasulü, kim kendine zulmetmez ki?" Hz. Peygamber de onlara cevap olarak "O zannettiğiniz şey değildir. Siz **Lokman'ın**, oğlu için 'Doğrusu Allah'a ortak koşmak büyük bir zulümdür.' (Lokmân suresi, 13. ayet.) dediğini duymadınız mı?" diyerek ayette söz edilen zulmün **"şirk"** anlamında olduğunu açıklamıştır. Kısaca burada Hz. Peygamber ayetteki düğüm noktası olan "zulüm" kelimesine açıklık getirerek ayetin manasını izah etmiş ve **sahabenin** yanlış bir anlayışa düşmesini önlemiştir.

(İsmail Cerrahoğlu, Tefsir Tarihi, Fecr Yayınevi, Ankara, 1996, C 1, s. 53-54.)

Kazanım: Sahabe ve Tâbiîn Dönemi tefsir çalışmalarının özelliklerini açıklar.

Süreç

1. Ek-1'deki etkinlik öğrenci sayısı kadar çoğaltılarak dağıtılır.
2. Ek-1'in sol tarafında Sahabe ve Tâbiîn Dönemi tefsir çalışmalarının özellikleriyle ilgili cümleler, sağ tarafta ise dönem başlıklarını yansıtan boş kutular olduğu öğrencilere gösterilir.
3. Öğrencilerden verilen cümleleri dikkatli bir şekilde okumaları ve bunları ilgili dönemle eşleştirmeleri istenir.
4. Eşleştirme işlemi için öğrenci dilediği şekli kullanabilir.
5. Öğrencilerin soldaki cümleler ile sağdaki kutuları eşleştirmesiyle etkinlik sona erer.

Değerlendirme

Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

Sol tarafta verilen cümleleri sağdaki ilgili olduğu dönemle eşleştiriniz.

Kur'an tamamen tefsir edilmeye başlanmış ve tefsir müstakil bir ilim olarak ortaya çıkmıştır.
Kur'an tefsiriyle ilgili yaptıkları açıklamalar kendi dönemlerinde henüz tedvin edilmemiştir.
Tefsir yaparken daha çok garip kelimelerle ilgili kısa açıklamalar yapmışlardır.
Özellikle kıssaların tefsirinde Yahudi ve Hristiyan kültürünün İsrailiyat adı verilen bilgileri kullanılmaya başlanmıştır.
Bu dönemde Tercümanü'l-Kur'an ünvanı verilen İbn Abbas'ın tefsirle ilgili rivayetleri oldukça fazladır.
Lügat, sarf, nahiv ve belagat gibi dilbilimi ve anlam bilimi çalışmaları yoğunlaşmıştır.
Mekke, Medine ve Kufe şehirlerinin ismiyle anılan tefsir ekolleri oluşmuştur.
Ayet ve surelerin nüzul sebeplerini yaşamış, Kur'an'ın manalarını Allah'ın (c.c.) elçisinden öğrenmişlerdir.
Ahkâm ayetlerini geniş bir tahlile tâbi tutarak hüküm çıkarımında bulunmamışlardır.
Arap olmayan Müslüman halklar ilmi faaliyetlerde özellikle de tefsir hareketinde büyük bir rol almıştır.
Sözlü tefsir faaliyetleri büyük oranda sürmüştü fakat ayetlerin yorumunda rey ve içtihadın kullanımı genişlemiştir.

Sahabe Dönemi	Tâbiîn Dönemi

CEVAP ANAHTARI

	Sahabe Dönemi	Tâbiîn Dönemi
Kur'an tamamen tefsir edilmeye başlanmış ve tefsir müstakil bir ilim olarak ortaya çıkmıştır.		✓
Kur'an tefsiriyle ilgili yaptıkları açıklamalar kendi dönemlerinde henüz tedvin edilmemiştir.	✓	
Tefsir yaparken daha çok garip kelimelerle ilgili kısa açıklamalar yapmışlardır.	✓	
Özellikle kıssaların tefsirinde Yahudi ve Hristiyan kültürünün İsrailiyat adı verilen bilgileri kullanılmaya başlanmıştır.		✓
Bu dönemde Tercümanü'l-Kur'an ünvanı verilen İbn Abbas'ın tefsirle ilgili rivayetleri oldukça fazladır.	✓	
Lügat, sarf, nahiv ve belagat gibi dilbilimi ve anlam bilimi çalışmaları yoğunlaşmıştır.		✓
Mekke, Medine ve Kufe şehirlerinin ismiyle anılan tefsir ekolleri oluşmuştur.		✓
Ayet ve surelerin nüzul sebeplerini yaşamış, Kur'an'ın manalarını Allah'ın (c.c.) elçisinden öğrenmişlerdir.	✓	
Ahkâm ayetlerini geniş bir tahlile tâbi tutarak hüküm çıkarımında bulunmamışlardır.	✓	
Arap olmayan Müslüman halklar ilmi faaliyetlerde özellikle de tefsir hareketinde büyük bir rol almıştır.		✓
Sözlü tefsir faaliyetleri büyük oranda sürmüş fakat ayetlerin yorumunda rey ve içtihadın kullanımı genişlemiştir.		✓

Kazanım: Sahabe ve Tâbiîn Dönemi tefsir çalışmalarının özelliklerini açıklar.

Süreç

1. Ek-1'deki etkinlik öğrenci sayısı kadar çoğaltılarak dağıtılır.
2. Ek-1'deki numaralı kutucuklarda Sahabe ve Tâbiîn Dönemi'ne ait bilgilerin, bu bilgilerin altında ise söz konusu dönemlere ait doldurulması gereken bölümlerin olduğu öğrencilere gösterilir.
3. Öğrencilerden üst taraftaki numaralı cümleleri dikkatli bir şekilde okumaları ve bunları alt taraftaki dönemler içinde sınıflandırmaları istenir.
4. Cümle numaralarının aşağıdaki sütunlara yazılmasıyla sınıflandırma yapılır.
5. Öğrencilerin cümle numaralarını sütunlara yazmasıyla etkinlik sona erer.

Değerlendirme

Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

Aşağıda verilen cümleleri okuyunuz ve başlarındaki rakamları alttaki ilgili dönemlerin sütununa yazarak sınıflandırınız.

1

Kur'an ayetlerinin tefsiriyle ilgili açıklamaları kendi dönemlerinde tedvin edilmemiştir.

2

Kur'an ayetlerini kendi görüşleriyle tefsir etme hareketi daha açık olarak görülmektedir.

3

Kendi içtihatlarıyla yapmış oldukları tefsirlerde genel olarak ya dil ya da dinî yöne önem vermişlerdir.

4

Bu zamanda bazı müfessirler Kur'an'ı baştan sona tefsir etmeye başlamışlardır.

5

Arap olmayan milletlerden Müslümanlar tefsir hareketinde büyük rol almışlardır.

6

Aralarında özellikle Abdullah b. Abbas (r.a.), Abdullah b. Mesud (r.a.), Ubey b. Ka'b (r.a.) vb. isimler tefsir bilgisi ile öne çıkmışlardır.

7

Bu kuşak Kur'an'ı ayet ayet baştan sona tefsir etmemiştir.

8

Yaptıkları tefsir faaliyetlerinde Yahudi, Hristiyan ve diğer kültürlerden İslamiyet'e giren rivayetlere de yer vermişlerdir.

9

Ayetlerin yorumlanmasında büyük oranda Kur'an'ın Kur'an'la tefsirini ve Peygamberimizin (s.a.v.) söz ve uygulamalarını esas almışlardır.

10

Mücahid, İkrime, Sa'id b. Cübeyr, Tavus b. Keysân vb. isimler bu dönemde tefsir sahasında ün kazanmışlardır.

11

Mekke, Medine ve Kûfe tefsir ekolleri oluşmuştur.

12

Bu kuşağı tefsir sahasında yükselten en önemli husus hâdiseler ve sebepleri müşahade edip hükümlerle aralarında münasebet kurabilmeleridir.

Sahabe Dönemi:////////

Tâbiîn Dönemi:////////

CEVAP ANAHTARI

1

Kur'an ayetlerinin tefsiriyle ilgili açıklamaları kendi dönemlerinde tedvin edilmemiştir.

2

Kur'an ayetlerini kendi görüşleriyle tefsir etme hareketi daha açık olarak görülmektedir.

3

Kendi içtihatlarıyla yapmış oldukları tefsirlerde genel olarak ya dil ya da dinî yöne önem vermişlerdir.

4

Bu zamanda bazı müfessirler Kur'an'ı baştan sona tefsir etmeye başlamışlardır.

5

Arap olmayan milletlerden Müslümanlar tefsir hareketinde büyük rol almışlardır.

6

Aralarında özellikle Abdullah b. Abbas (r.a.), Abdullah b. Mesud (r.a.), Ubey b. Ka'b (r.a.) vb. isimler tefsir bilgisi ile öne çıkmışlardır.

7

Bu kuşak Kur'an'ı ayet ayet baştan sona tefsir etmemiştir.

8

Yaptıkları tefsir faaliyetlerinde Yahudi, Hristiyan ve diğer kültürlerden İslamiyet'e giren rivayetlere de yer vermişlerdir.

9

Ayetlerin yorumlanmasında büyük oranda Kur'an'ın Kur'an'la tefsirini ve Peygamberimizin (s.a.v.) söz ve uygulamalarını esas almışlardır.

10

Mücahid, İkrime, Sa'id b. Cübeyr, Tavus b. Keysân vb. isimler bu dönemde tefsir sahasında ün kazanmışlardır.

11

Mekke, Medine ve Kûfe tefsir ekolleri oluşmuştur.

12

Bu kuşağı tefsir sahasında yükselten en önemli husus hâdise ve sebepleri müşahade edip hükümlerle aralarında münasebet kurabilmeleridir.

Sahabe Dönemi: 1, 3, 6, 7, 9, 12

Tâbiîn Dönemi: 2, 4, 5, 8, 10, 11

Kazanım: Tedvin Dönemi ve sonrasında Tefsir ilmi ile ilgili yapılan çalışmaları özelliklerine göre sınıflandırır.

Süreç

1. Ek-1'deki etkinlik öğrenci sayısı kadar çoğaltılarak dağıtılır.
2. Ek-1'deki numaralı kutucuklarda rivayet ve dirayet tefsirleriyle ilgili bilgilerin, bu bilgilerin altında ise tefsir yöntemleriyle ilgili boş bölümlerin bulunduğu öğrencilere gösterilir.
3. Öğrencilerden üst taraftaki numaralı cümleleri dikkatli bir şekilde okumaları ve bunları alt taraftaki yöntemler içinde sınıflandırmaları istenir.
4. Cümle numaralarının aşağıdaki sütunlara yazılmasıyla sınıflama yapılır.
5. Öğrencilerin cümle numaralarını sütunlara yazmasıyla etkinlik sona erer.

Değerlendirme

Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

Aşağıda verilen cümleleri okuyunuz ve başlarındaki rakamları alttaki ilgili sütuna yazarak sınıflandırınız.

01

Fahreddin er- Râzî'nin Mefâti-hü'l-Gayb adlı eseri bu türün önemli tefsirlerindendir.

02

Kur'an ayetlerini tefsir ederken yöntem olarak konuyla ilgili haberleri ve bilgileri nakletmeyi esas alır.

03

Bu yöntemi kullanan müfessirler; hadis, fıkıh ve kelim gibi ilimler yanında dilbilimi ile ilgili ilimlere de önem vermişlerdir.

04

Bu tefsir türünün dilbilimsel tefsir, fıkhi tefsir, kelimî tefsir ve tasavvufi tefsir gibi alt dalları ortaya çıkmıştır.

05

Ayetleri yorumlamada Kur'an, hadis, sahabe ve tabiin sözlerini kaynak alan tefsirlere denir.

06

Bu tefsir türü Peygamberimizin (s.a.v.) ve sahabe'nin Kur'an ayetlerini nasıl anladıklarını ve uyguladıklarını anlatmaları bakımından önemlidir.

07

Bu tür tefsirlere ma'kul ve re'y tefsiri adı da verilmektedir.

08

Hadislere, sahabe ve tabiin sözlerinin yanı sıra dil imkânlarına, içtihat ve akli çıkarımlara dayanan tefsir çalışmalarıdır.

09

Muhammed b. Cerir et-Taberî'nin Câmiu'l-Beyân an Te'vîl-i Âyi'l-Kur'ân adlı eseri bu tefsirin önemli örneklerindendir.

10

Bu tefsir yöntemine ad olan kelime sözlükte "anlama, idrak, kavrayış" gibi anlamlara gelir.

11

Bu tefsirlere me'sur, menkûl ya da naklî tefsir adı da verilmektedir.

12

İslam toplumunun genişlemesi ve Müslümanların değişik yaklaşımlarla yüz yüze gelmesi gibi sebeplerle bu tefsire olan ihtiyaç artmıştır.

Rivayet Tefsiri:

.....////////

Dirayet Tefsiri:

.....////////

CEVAP ANAHTARI

01

Fahredden er- Râzî'nin Mefâti-hü'l-Gayb adlı eseri bu türün önemli tefsirlerindendir.

02

Kur'an ayetlerini tefsir ederken yöntem olarak konuyla ilgili haberleri ve bilgileri nakletmeyi esas alır.

03

Bu yöntemi kullanan müfessirler; hadis, fıkıh ve kelim gibi ilimler yanında dilbilimi ile ilgili ilimlere de önem vermişlerdir.

04

Bu tefsir türünün dilbilimsel tefsir, fıkhi tefsir, kelimî tefsir ve tasavvufî tefsir gibi alt dalları ortaya çıkmıştır.

05

Ayetleri yorumlamada Kur'an, hadis, sahabe ve tabiin sözlerini kaynak alan tefsirlere denir.

06

Bu tefsir türü Peygamberimizin (s.a.v.) ve sahabe'nin Kur'an ayetlerini nasıl anladıklarını ve uyguladıklarını anlatmaları bakımından önemlidir.

07

Bu tür tefsirlere ma'kul ve re'y tefsiri adı da verilmektedir.

08

Hadislere, sahabe ve tabiin sözlerinin yanı sıra dil imkânlarına, içtihat ve akli çıkarımlara dayanan tefsir çalışmalarıdır.

09

Muhammed b. Cerir et-Taberî'nin Câmiu'l-Beyân an Te'vîl-i Âyi'l-Kur'ân adlı eseri bu tefsirin önemli örneklerindendir.

10

Bu tefsir yöntemine ad olan kelime sözlükte "anlama, idrak, kavrayış" gibi anlamlara gelir.

11

Bu tefsirlere me'sur, menkûl ya da naklî tefsir adı da verilmektedir.

12

İslam toplumunun genişlemesi ve Müslümanların değişik yaklaşımlarla yüz yüze gelmesi gibi sebeplerle bu tefsire olan ihtiyaç artmıştır.

Rivayet Tefsiri: ➤ 2, 5, 6, 9, 11

Dirayet Tefsiri: ➤ 1, 3, 4, 7, 8, 10, 12

Kazanım: Tedvin Dönemi ve sonrasında Tefsir ilmi ile ilgili yapılan çalışmaları özelliklerine göre sınıflandırır.

Süreç

1. Ek-1'deki etkinlik öğrenci sayısı kadar çoğaltılarak dağıtılır.
2. Ek-1'in sol tarafında dirayet tefsirinin alt dallarıyla ilgili cümleler, sağ tarafta ise bu cümlelerin ait olduğu alt dalları gösteren boş kutuların bulunduğu öğrencilere gösterilir.
3. Öğrencilerden sol taraftaki cümleleri dikkatli bir şekilde okumaları ve bunları sağ taraftaki doğru karşılıklarıyla (✓) şeklinde eşleştirmeleri istenir.
4. Öğrencilerin her bir cümlenin ait olduğu şıkkı bulup eşleştirmesiyle etkinlik sona erer.

Değerlendirme

Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

Sol taraftaki cümleleri sağdaki ait oldukları bölümlerle (✓) şeklinde işaretleyerek eşleştiriniz.

	Dilbilimsel Tefsir	Kelamî Tefsir	Fıkî Tefsir	Tasavvufî Tefsir
İslam inançlarını sağlam temellere dayandırma çabası ve inanç esaslarının savunulması bu tefsirin doğmasına sebep olmuştur.				
Ferrâ'nın Meâni'l-Kur'an'ı ve Zemahşerî'nin el-Keşşâf'ı bu dalın önemli tefsir eserlerdendir.				
Bu tür tefsirler, ibadet ve muamelatı içeren ahkâm ayetlerinin açıklamasını yapmaktadır.				
Farklı milletlerden insanların Müslüman olmaları ve onların Kur'an'ı anlama istekleri bu alandaki tefsir çalışmalarını hızlandırmıştır.				
Bu tür tefsirin temelinde Müslümanlar arasında ortaya çıkan dünyevileşmeye tepki, ahlaki bir hayat sürme ve ruhu arındırma anlayışı yatmaktadır.				
İmam Mâturîdî'nin Te'vîlâtü'l-Kur'ân'ı ve Fahreddin er-Râzî'nin Mefâtihü'l-Gayb'ı bu tefsirin önemli örneklerindendir.				
Tefsir ilmi geleneğinde buna "İş'ârî Tefsir" adı da verilmektedir.				
İlk tefsir çalışmaları Kur'an kelimelerinin anlamlarını araştıran Meâni'l-Kur'an isimli kitaplar olmuştur.				
İlk yazılı örneği Mukâtil b. Süleyman'ın Tefsirü'l-Hams Mie Âye mine'l-Kur'an'ı kabul edilmektedir.				
Kur'an'ın anlaşılması zor veya yabancı kökenli kelimeleriyle ilgili çalışmalar Garîbu'l-Kur'ân; eş sesli ve eş anlamlı kelimelerini araştıran çalışmalar ise el-Vücûh ve'n-Nezâir adlı kitaplarda toplanmıştır.				
Ebû Abdurrahman es-Sülemî'nin Hakâiku't-Tefsîr'i ve Kuşeyrî'nin Letâifü'l-İşârât'ı bu dalın başta gelen eserleri arasındadır.				
Ebû Bekir İbnü'l-Arabî'nin Ahkâmu'l-Kur'an'ı ile Kurtubî'nin (ö. 1273) el-Câmî li Ahkâmu'l-Kur'an'ı bunun önemli örneklerindendir.				

CEVAP ANAHTARI

	Dilbilimsel Tefsir	Kelamî Tefsir	Fıkhî Tefsir	Tasavvufî Tefsir
İslam inançlarını sağlam temellere dayandırma çabası ve inanç esaslarının savunulması bu tefsirin doğmasına sebep olmuştur.		✓		
Ferrâ'nın Meâni'l-Kur'an'ı ve Zemahşerî'nin el-Keşşâf'ı bu dalın önemli tefsir eserlerdendir.	✓			
Bu tür tefsirler, ibadet ve muamelatı içeren ahkâm ayetlerinin açıklamasını yapmaktadır.			✓	
Farklı milletlerden insanların Müslüman olmaları ve onların Kur'an'ı anlama istekleri bu alandaki tefsir çalışmalarını hızlandırmıştır.	✓			
Bu tür tefsirin temelinde Müslümanlar arasında ortaya çıkan dünyevileşmeye tepki, ahlaki bir hayat sürme ve ruhu arındırma anlayışı yatmaktadır.				✓
İmam Mâturîdî'nin Te'vîlâtü'l-Kur'ân'ı ve Fahreddin er-Râzî'nin Mefâtihü'l-Gayb'ı bu tefsirin önemli örneklerindendir.		✓		
Tefsir ilmi geleneğinde buna "İşârî Tefsir" adı da verilmektedir.				✓
İlk tefsir çalışmaları Kur'an kelimelerinin anlamlarını araştıran Meâni'l-Kur'an isimli kitaplar olmuştur.	✓			
İlk yazılı örneği Mukâtil b. Süleyman'ın Tefsirü'l-Hams Mie Âye mine'l-Kur'an'ı kabul edilmektedir.			✓	
Kur'an'ın anlaşılması zor veya yabancı kökenli kelimeleriyle ilgili çalışmalar Garîbu'l-Kur'an; eş sesli ve eş anlamlı kelimelerini araştıran çalışmalar ise el-Vücûh ve'n-Nezâir adlı kitaplarda toplanmıştır.	✓			
Ebû Abdurrahman es-Sülemî'nin Hakâiku't-Tefsîr'i ve Kuşeyrî'nin Letâifü'l-İşârât'ı bu dalın başta gelen eserleri arasındadır.				✓
Ebû Bekir İbnü'l-Arabî'nin Ahkâmu'l-Kur'an'ı ile Kurtubî'nin (ö. 1273) el-Câmî li Ahkâmu'l-Kur'an'ı bunun önemli örneklerindendir.			✓	

Kazanım: Kur'an'ın anlaşılmasında Türkçe tefsir çalışmalarının yerini fark eder.

Süreç

1. Ek-1'deki etkinlik öğrenci sayısı kadar çoğaltılarak dağıtılır.
2. Ek-1'de Türkçe kaleme alınmış dört tefsir eseriyle ilgili metinlerin bulunduğu öğrencilere gösterilir.
3. Öğrencilerden öncelikle verilen metinleri dikkatli bir şekilde okumaları istenir.
4. Daha sonra öğrencilere okudukları bu metinlerde tanıtılan eserlerin isimlerini bulmaları iletilir.
5. Öğrencilerin eserlerin isimlerini yazmalarından sonra etkinlik sona ermektedir.

Değerlendirme

Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

Aşağıdaki metinleri okuyarak tanıtılan eserlerin isimlerini bulunuz.

1

Ömer Nasuhi Bilmen tarafından yazılan Türkçe bir tefsirdir. 1964-1966 yılları arasında sekiz cilt olarak İstanbul'da yayınlanmıştır. Surelerin tefsirine, o surenin nüzul yeri, nüzul zamanı, isimleri, muhtevası ve ayet sayısı verilerek başlanmıştır. Ayetlerin önce Arapça asılları, ardından Türkçe mealleri ve daha sonra da izah başlığıyla tefsirleri yapılmıştır. Bilmen, ayetlerdeki kelime ve kavramları açıklamış; kişi ve varlıklar hakkında kısa bilgiler vermiştir. Yer yer güncel konulara değinmiş, izah sonlarında konuyla ilgili şiirler yazmış ve bazen başka şairlerden şiirler aktarmıştır.

2

1926-1938 yılları arasında Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın yazdığı tefsir kitabıdır. Hamdi Yazır on iki yılını vererek bu tefsiri hazırlamıştır. Eser ilk olarak, 1939'da Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından dokuz cilt hâlinde basılmıştır. İslam kültürünü temsil eden geleneksel ilmi birikimi (medrese ilimleri) en güzel şekilde yansıtan, bu birikim ile modern bilimler arasında köprü kurmayı hedefleyen bir eserdir. Eser bu özellikleri nedeniyle kelimadan felsefeye, fıkıhtan sosyolojiye uzanan geniş bir ilgi alanı ve konu çeşitliliğine sahiptir.

3

Mehmed Vehbi Efendi (ö. 1949) tarafından yazılan Türkçe Kur'an tefsiridir. Vehbi Efendi Meclis-i Mebusan'ın 1911'de feshi üzerine memleketi Konya'ya dönerek tefsirini yazmaya başlamış ve dört yıl süren bir çalışma sonunda 1915'te eserini on beş cilt olarak tamamlamıştır. Dirayet metoduyla yazılan eserde ayetler genellikle tek tek ele alınır daha sonra açıklama kısmına geçilir. Tefsir kaynaklarından bolca nakiller yapılarak âyetle yer alan kelimelerin çeşitli anlamları üzerinde durulur.

4

Son dönem âlimlerinden Celal Yıldırım tarafından kaleme alınan Türkçe bir tefsirdir. Eser toplam 14 ciltten oluşmaktadır. Eserde ayetlerin tefsiri yapılırken genç kuşaklar göz önünde bulundurulmuş, dönemin ilmi çalışmaları dikkate alınmış ve ayetlerin iniş sebepleri tespit edilerek özet mahiyetinde açıklamalar yapılmıştır. Tefsir edilen ayetler; ilmî, ahlaki, hukuki, tarihi, psikolojik, sosyal ve ekonomik açıdan ele alınmış; ayetlerin nasihat ve ibret verici yönleri açıklanmıştır. Eserin dikkat çeken bir özelliği ise konulu tefsir metodunu benimsemesidir.

CEVAP ANAHTARI

Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Meali Âlisi ve Tefsiri

1

Ömer Nasuhi Bilmen tarafından yazılan Türkçe bir tefsirdir. 1964-1966 yılları arasında sekiz cilt olarak İstanbul'da yayınlanmıştır. Surelerin tefsirine, o surenin nüzul yeri, nüzul zamanı, isimleri, muhtevası ve ayet sayısı verilerek başlanmıştır. Ayetlerin önce Arapça asılları, ardından Türkçe mealleri ve daha sonra da izah başlığıyla tefsirleri yapılmıştır. Bilmen, ayetlerdeki kelime ve kavramları açıklamış; kişi ve varlıklar hakkında kısa bilgiler vermiştir. Yer yer güncel konulara değinmiş, izah sonlarında konuyla ilgili şiirler yazmış ve bazen başka şairlerden şiirler aktarmıştır.

Hak Dini Kur'an Dili

2

1926-1938 yılları arasında Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın yazdığı tefsir kitabıdır. Hamdi Yazır on iki yılını vererek bu tefsiri hazırlamıştır. Eser ilk olarak, 1939'da Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından dokuz cilt hâlinde basılmıştır. İslam kültürünü temsil eden geleneksel ilmi birikimi (medrese ilimleri) en güzel şekilde yansıtan, bu birikim ile modern bilimler arasında köprü kurmayı hedefleyen bir eserdir. Eser bu özellikleri nedeniyle kelimadan felsefeye, fıkıhtan sosyolojiye uzanan geniş bir ilgi alanı ve konu çeşitliliğine sahiptir.

Hülâsatü'l-Beyân

3

Mehmed Vehbi Efendi (ö. 1949) tarafından yazılan Türkçe Kur'an tefsiridir. Vehbi Efendi Meclis-i Mebusan'ın 1911'de feshi üzerine memleketi Konya'ya dönerek tefsirini yazmaya başlamış ve dört yıl süren bir çalışma sonunda 1915'te eserini on beş cilt olarak tamamlamıştır. Dirayet metoduyla yazılan eserde ayetler genellikle tek tek ele alınır daha sonra açıklama kısmına geçilir. Tefsir kaynaklarından bolca nakiller yapılarak âyette yer alan kelimelerin çeşitli anlamları üzerinde durulur.

İlmin Işığında Asrın Kur'an Tefsiri

4

Son dönem âlimlerinden Celal Yıldırım tarafından kaleme alınan Türkçe bir tefsirdir. Eser toplam 14 ciltten oluşmaktadır. Eserde ayetlerin tefsiri yapılırken genç kuşaklar göz önünde bulundurulmuş, dönemin ilmi çalışmaları dikkate alınmış ve ayetlerin iniş sebepleri tespit edilerek özet mahiyetinde açıklamalar yapılmıştır. Tefsir edilen ayetler; ilmî, ahlaki, hukuki, tarihi, psikolojik, sosyal ve ekonomik açıdan ele alınmış; ayetlerin nasihat ve ibret verici yönleri açıklanmıştır. Eserin dikkat çeken bir özelliği ise konulu tefsir metodunu benimsemesidir.

Kazanım: Kur'an'ın anlaşılmasında Türkçe tefsir çalışmalarının yerini fark eder.

Süreç

1. Ek-1'deki etkinlik öğrenci sayısı kadar çoğaltılarak dağıtılır.
2. Ek-1'de Elmalılı Hamdi Yazır'ın tefsiriyle ilgili bir metin olduğu öğrencilere gösterilir.
3. Öğrencilerden verilen metni dikkatli bir biçimde okumaları istenir.
4. Daha sonra öğrencilere bu metinden hareketle Elmalılı tefsirinin karakteristik özelliklerini bulmaları ve alttaki tabloya yazmaları iletilir.
5. Öğrencilerin bulup yazacakları şıklarla birlikte etkinlik sona ermektedir.

Değerlendirme

Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

Aşağıdaki metinden hareketle Elmalılı tefsirinin karakteristik özelliklerini bularak alttaki tabloya yazınız.

Elmalılı'ya asıl ününü kazandıran eseri Hak Dini Kur'an Dili adlı meşhur tefsiridir. Ona göre Kur'an-ı Kerim hiçbir dile hakkıyla tercüme edilemez. İçerdiği manaları keşfetmek çok zor olmakla birlikte Kur'an'ı tefsir edebilmek için kelimelerin gerçek anlamını belirlemek, lafız ve mana bakımından ilişkili olan kelimeler arasında bağlantı kurmak, lafızların yer aldığı metnin genel kompozisyonunu dikkate almak ve neticede kastedilen asıl mana ile tâli manaları ayırt etmek gerekir. Eski ve yeni ilmi teorilerin hepsi doğru veya yanlış addedilmemeli, Kur'an tefsirini, bir zaman için geçerli görülen belli ilmi ve felsefi görüşlerin sınırlarına çekerek fikirleri ve vicdanları daraltmamalıdır. Tefsirde hem rivayet hem dirayet metodunu kullanan Elmalılı İbn Cerir et-Taberî, Zemahşerî, Râgıb el-İsfahânî, Fahreddin er-Râzî, Ebû Hayyân el-Endelüsî, Şehâbeddin Mahmûd el-Âlûsî gibi belli başlı müfessirlerin eserlerinden geniş ölçüde faydalanmıştır. Bunun yanında tasavvufi konularda Muhyiddin İbnü'l-Arabî'nin kitaplarından alıntılar yaparak fikirlerini bazan tasvip etmiş bazan eleştirmiş, fıkhi konularda genellikle Hanefî kaynakları ile yetinmiştir. Kur'an'ı tefsir ederken döneminin tartışma konularına da yer verip bunlardan Kur'an'a uygun olan görüşleri belirlemeye çalışmıştır. Akli bir zaruret olmadıkça ayetleri mutlaka zahirî manada anlamayı gerekli görmüş, Muhammed Abduh'un, Fil suresini tefsir ederken Ebabil kuşlarının Ebrehe ordusuna attığı taşların kızamık veya çiçek mikrobu taşımış olabileceğini ileri sürmesi örneğinde olduğu gibi zorlama te'villeri Kur'an'ı tahrif olarak kabul etmiştir. Elmalılı ilmi tefsir tarzına da önem vererek çiçeklerin rüzgâr vasıtasıyla aşılmasından söz eden ayetin çiçeklerin de erkek ve dişilerinin bulunduğu işaret ettiğini belirtmiş, bu tür bilgileri Kur'an'ın ilahi menşeli bir kitap olduğunu kanıtlayan mucizeler saymıştır. Hak Dini Kur'an Dili'nin umumiyetle geleneksel tefsir çizgisinde yer aldığı kabul edilmekle birlikte Hz. İsa'nın babasız olarak dünyaya gelişini, monomer (bir analı) bir hücreden teşekkül etmiş olabileceği şeklinde açıklayan yorumunda olduğu gibi çağdaş ilmi verilerden hareketle Kur'an'a yeni yorumlar getiren Muhammed Hamdi'nin önceki âlimlerin bazı ayetlere verdiği manaları isabetsiz bularak onlara yeni anlamlar vermesi onun orijinal tefsir yapabilen bir âlim olduğunu kanıtlar mahiyettedir.

(Yusuf Şevki Yavuz, "Elmalılı Muhammed Hamdi", DİA, İstanbul, 1995, C 11, s. 58.)

CEVAP ANAHTARI

Kazanım: Mâûn suresi ile ilgili verilen tefsirleri değerlendirir.

Süreç

1. Ek-1'deki etkinlik öğrenci sayısı kadar çoğaltılarak dağıtılır.
2. Ek-1'in sol tarafındaki kutucuklarda Mâûn suresi ayetleri, sağ tarafındaki kutucuklarda ise ayetlerin muhtemel tefsirlerinin olduğu öğrencilere bildirilir.
3. Öğrencilerden sol taraftaki ayetlerde geçen altı çizili ifadeleri dikkatli bir şekilde okumaları ve bunların sağ taraftaki doğru tefsirini bularak eşleştirmeleri istenir.
4. Öğrencilerin altı çizili ifadeleri doğru tefsirlerle eşleştirmeleriyle etkinlik sona erer.

Değerlendirme

Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

Mâûn suresindeki altı çizili ifadelerin sağdaki kutucuklardaki doğru tefsirlerini bularak eşleştiriniz.

1. Dini yalanlayanı gördün mü?

Okudun mu?

Anlayıp bildin mi?

Dinledin mi?

1. Dini yalanlayanı gördün mü?

Örf ve âdet

Allah'ın (c.c.) birliği

Hesap günü

2-3. İşte o, yetimi itip kakar. Yoksulu doyurmaya teşvik etmez.

Düşkünlerin acı ve dertlerini paylaşmaz.

Toplumdaki zayıfların haklarını çiğner.

Mal ve parasını paylaşmada cimrilik yapar.

4. Yazıklar olsun o namaz kılanlara ki

Allah'a (c.c.) gerçek anlamda kulluk etmeyenler

Namazlarını ve ibadetlerini vaktinde yapmayanlar

İbadet ve kullukta temizliğe dikkat etmeyenler

5. Onlar namazlarını ciddiye almazlar.

Namazlarını vaktinde eda etmezler.

Başka şeyleri namaza tercih ederler.

Namazın dinî önemini bilmezler.

7. Hayra da engel olurlar.

Yardım ve hayır eserleri

Zekât gibi farz olan sadakalar

İnsanın yararına olan her şey

CEVAP ANAHTARI

1. Dini yalanlayanı gördün mü?

Okudun mu?

Anlayıp bildin mi?

Dinledin mi?

1. Dini yalanlayanı gördün mü?

Örf ve âdet

Allah'ın (c.c.) birliği

Hesap günü

2-3. İşte o, yetimi itip kakar. Yoksulu doyurmaya teşvik etmez.

Düşkünlerin acı ve dertlerini paylaşmaz.

Toplumdaki zayıfların haklarını çiğner.

Mal ve parasını paylaşmada cimrilik yapar.

4. Yazıklar olsun o namaz kılanlara ki

Allah'a (c.c.) gerçek anlamda kulluk etmeyenler

Namazlarını ve ibadetlerini vaktinde yapmayanlar

İbadet ve kullukta temizliğe dikkat etmeyenler

5. Onlar namazlarını ciddiye almazlar.

Namazlarını vaktinde eda etmezler.

Başka şeyleri namaza tercih ederler.

Namazın dinî önemini bilmezler.

7. Hayra da engel olurlar.

Yardım ve hayır eserleri

Zekât gibi farz olan sadakalar

İnsanın yararına olan her şey

Kazanım: Mâûn suresi ile ilgili verilen tefsirleri değerlendirir.

Süreç

1. Ek-1'deki etkinlik öğrenci sayısı kadar çoğaltılarak dağıtılır.
2. Ek-1'in üst tarafında Mâûn suresi meali, alt bölümde ise sureden çıkarılması muhtemel bazı fikirleri içeren kutuların olduğu öğrencilere gösterilir.
3. Öğrencilerden öncelikle ayetleri dikkatli bir şekilde okumaları istenir.
4. Daha sonra öğrencilerden sureden çıkarılabilecek fikirler için kutuların başına (✓), çıkarılamayacak olanlar için de (X) işareti koymaları istenir.
5. Öğrencilerin kutulara yapacakları işaretlemelerden sonra etkinlik sona ermektedir.

Değerlendirme

Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

Mâûn suresini okuyunuz ve sureden çıkarılabilecek fikirler için alttaki kutulara (✓), çıkarılamayacak olanlar için de (X) işareti koyunuz.

“Dini yalanlayanı gördün mü? İşte o, yetimi itip kakar. Yoksulu doyurmaya teşvik etmez. Yazıklar olsun o namaz kılanlara ki onlar namazlarını ciddiye almazlar. Onlar gösteriş yaparlar. Hayra da engel olurlar.”

(Mâûn suresi, 1-7. ayetler.)

[...] İbadetlerde şekil şartları vazgeçilmez olmakla birlikte iman, niyet, ihlas, takva, ihsan gibi kavramlara da önem verilmelidir.

[...] Yeryüzünde yaratılan her varlığın bir hikmeti, bir faydası, ilahi plana uygun bir fonksiyonu vardır.

[...] Gerçek mümin yardımlaşma ve dayanışmanın önünü tıkayan değil, aksine gelişip yaygınlaşmasına vesile olandır.

[...] Allah’a (c.c.) gönülden ibadet etmek ile yardımlaşma ve dayanışma Müslümanlıkta birbirinden ayrılmaz.

[...] Din, vicdan ve ibadet özgürlüğü esastır ve hiç kimse herhangi bir dine girmeye zorlanamaz.

[...] İnsan sevgisinden mahrumiyetin temelinde hesap gününü inkâr etme vardır.

[...] Dine inanan ve âhiret sorumluluğu taşıyan insan hem Allah’a (c.c.) hem de yaratılmışlara karşı ödevlerinin bilincinde olandır.

[...] İnsanların Allah (c.c.) katındaki değerlerini dinî ve ahlaki erdemleri belirler.

[...] Allah Teâlâ insana bir nimet lütfettiğinde O’na hamd ve şükür etmek Müslümanlığın ödevlerindendir.

[...] Yetim ve yoksulu itip kakmak toplumdaki zayıfların haklarını çiğnemektir.

[...] İslam insanlar arasında dayanışmayı sağlama ve sıkıntıların da paylaşıldığı bir insanlık bilinci oluşturmayı amaçlar.

CEVAP ANAHTARI

[✓] İbadetlerde şekil şartları vazgeçilmez olmakla birlikte iman, niyet, ihlas, takva, ihsan gibi kavramlara da önem verilmelidir.

[X] Yeryüzünde yaratılan her varlığın bir hikmeti, bir faydası, ilahi plana uygun bir fonksiyonu vardır.

[✓] Gerçek mümin yardımlaşma ve dayanışmanın önünü tıkayan değil, aksine gelişip yaygınlaşmasına vesile olandır.

[✓] Allah'a (c.c.) gönülden ibadet etmek ile yardımlaşma ve dayanışma Müslümanlıkta birbirinden ayrılmaz.

[X] Din, vicdan ve ibadet özgürlüğü esastır ve hiç kimse herhangi bir dine girmeye zorlanamaz.

[✓] İnsan sevgisinden mahrumiyetin temelinde hesap gününü inkâr etme vardır.

[✓] Dine inanan ve âhiret sorumluluğu taşıyan insan hem Allah'a (c.c.) hem de yaratılmışlara karşı ödevlerinin bilincinde olandır.

[X] İnsanların Allah (c.c.) katındaki değerlerini dinî ve ahlaki erdemleri belirler.

[X] Allah Teâlâ insana bir nimet lütfettiğinde O'na hamd ve şükür etmek Müslümanlığın ödevlerindendir.

[✓] Yetim ve yoksulu itip kakmak toplumdaki zayıfların haklarını çiğnemektir.

[✓] İslam insanlar arasında dayanışmayı sağlama ve sıkıntıların da paylaşıldığı bir insanlık bilinci oluşturmayı amaçlar.

Kazanım: Kevser suresinden ilke ve değerler çıkarır.

Süreç

1. Ek-1'deki etkinlik öğrenci sayısınca çoğaltılarak dağıtılır.
2. Öğrencilerden Kevser suresinin tefsiriyle ilgili verilen metinde boş bırakılan yerleri anahtar sözcüklerden biriyle doldurmaları istenir.
3. Boşluklarda ölçmenin güvenilirliğinin düşmemesi için yardımcı fiiller, kelime ekleri ve çoğullar kullanılmamıştır.
4. Etkinlik sonunda öğretmenin şıklarla ilgili kısa açıklamalar yapması konunun daha iyi anlaşılması açısından faydalı olur.
5. Öğrencilerin boşlukları anahtar sözcüklerle doldurmasıyla etkinlik sona erer.

Değerlendirme

Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcüğü yazınız.

zillet

ebter

Miraç

İslam dini

kesret

arkasız

müminler

soyu kesik

Kur'an-ı Kerim

müşrikler

Allah (c.c.)

sosyal yardım

Kevser kelimesi "çokluk" manasına gelen "....." kökünden türemiş olup çok değerli ve çok önemli şeyleri ifade eder. Tefsirlerde "çok hayır, bitip tükenmez iyilik,, mümine dinî hayatında tanınan kolaylıklar, peygamberlik, cennetteki bir nehir veya havuz, Hz. Peygamber'in nesli, ashabının ve ümmetinin çokluğu," gibi çeşitli anlamlarda yorumlanmıştır. Fahreddin Râzî'ye göre kevser kelimesi, Allah'ın (c.c.), Resul-i Ekrem'i düşmanlarına karşı koruyup kendisine zaferler nasip edeceği, dünya ve âhirette bol nimetler bağışlayacağı yönünde müjdeler de içermektedir. 2. ayette, kendisine pek çok hayır lütfedilmiş olan Hz. Peygamber'in bu nimetlerin şükrünü eda etmek üzere sadece Allah'a (c.c.) yönelerek namaz kılması ve O'nun rızası için değerli mallarından kurban kesmesi emredilmiş; bu suretle putlar için kurban kesen çok tanrılı inancını silip tevhid inancını yerleştirmesi ve kesilen kurbanlar sayesinde sağlanması amaçlanmıştır. Bilindiği gibi namaz, azdan çoğa göre arttırılarak Mekke Dönemi'nde, yaygın kanaate göre hicretten üç yıl kadar önce gerçekleşen olayı sırasında farz kılınmış; kurban ibadeti ise Hz. Peygamber tarafından hicretten iki yıl sonra uygulanmaya başlanmıştır. Bize göre ayette vurgulanan husus, belli bir namaz ve kurban olmayıp bütün namaz, kurban ibadetlerinin, yalnızca Allah'a (c.c.), bütün nimetlerin sahibine özgü kılınması, yalnızca Rabbe ibadet edilmesidir. Araplar erkek çocuğu olmayan kimseyi "sonu yok," gibi sıfatlarla niteler ve bu tür lakaplarla anarlardı. Tefsirlerde anlatıldığına göre Hz. Peygamber'in erkek çocukları ölünce müşrikler onu da lakabıyla anmaya başlamışlar ve "Bırakın onu; o, sonu gelmeyecek, soyu kesik bir adamdır!" diyerek hakaret etmek istemişlerdir. İşte 3. ayet, onların bu davranışlarını kınamakta, her ne kadar erkek çocukları bulunsa da asıl soyu kesileceklerin kendileri olduğunu haber vermektedir. Çünkü onlar kıyamete kadar anılırken Hz. Peygamber rahmetle anılmakta, ismi dünyanın her tarafında günde beş vakit ezanda adıyla birlikte okunmaktadır. Mekke putperestleri, olayların sadece dış yüzüne baktıkları için Hz. Peygamber'i ve güçsüz, kendilerini kalabalık ve güçlü görür ve buna dayanarak Resul-i Ekrem'in davasının sonuçsuz kalacağından emin olduklarını söylerlerdi. Ama "Allah (c.c.) durumu onların aleyhine çevirdi; asıl güçlü olanın, Allah'ın (c.c.) destekledikleri ve güçsüz olanların da Allah'ın (c.c.) zillate uğrattıkları olduğunu bildirdi. Böylece kesret ve kevser Hz. Muhammed'in (s.a.v.) olurken ona düşman olanların payına da ebterlik, alçalış ve zillet düştü." Bu ifadeler, dolaylı olarak Hz. Peygamber'in yolunu izleyen, inanç ve kararlılığını devam ettiren için de bir müjdedir.

CEVAP ANAHTARI

zillet

ebter

Miraç

İslam dini

kesret

arkasız

müminler

soyu kesik

Kur'an-ı Kerim

müşrikler

Allah (c.c.)

sosyal yardım

Kevser kelimesi “çokluk” manasına gelen “**kesret**” kökünden türemiş olup çok değerli ve çok önemli şeyleri ifade eder. Tefsirlerde “çok hayır, bitip tükenmez iyilik, **Kur'an-ı Kerim**, mümine dinî hayatında tanınan kolaylıklar, peygamberlik, cennetteki bir nehir veya havuz, Hz. Peygamber'in nesli, ashabının ve ümmetinin çokluğu, **İslam dini**” gibi çeşitli anlamlarda yorumlanmıştır. Fahreddin Râzî'ye göre kevser kelimesi, Allah'ın (c.c.), Resul-i Ekrem'i düşmanlarına karşı koruyup kendisine zaferler nasip edeceği, dünya ve âhirette bol nimetler bağışlayacağı yönünde müjdeler de içermektedir. 2. ayette, kendisine pek çok hayır lütfedilmiş olan Hz. Peygamber'in bu nimetlerin şükrünü eda etmek üzere sadece Allah'a (c.c.) yönelerek namaz kılması ve O'nun rızâsı için değerli mallarından kurban kesmesi emredilmiş; bu suretle putlar için kurban kesen **müşriklerin** çok tanrılı inancını silip tevhid inancını yerleştirmesi ve kesilen kurbanlar sayesinde **sosyal yardımın** sağlanması amaçlanmıştır. Bilindiği gibi namaz, azdan çoğa göre arttırılarak Mekke Dönemi'nde, yaygın kanaate göre hicretten üç yıl kadar önce gerçekleşen **Miraç** olayı sırasında farz kılınmış; kurban ibadeti ise Hz. Peygamber tarafından hicretten iki yıl sonra uygulanmaya başlanmıştır. Bize göre ayette vurgulanan husus, belli bir namaz ve kurban olmayıp bütün namaz, kurban ibadetlerinin, yalnızca Allah'a (c.c.), bütün nimetlerin sahibine özgü kılınması, yalnızca Rabbe ibadet edilmesidir. Araplar erkek çocuğu olmayan kimseyi “sonu yok, **soyu kesik**” gibi sıfatlarla niteler ve bu tür lakaplarla anarlardı. Tefsirlerde anlatıldığına göre Hz. Peygamber'in erkek çocukları ölünce müşrikler onu da **ebter** lakabıyla anmaya başlamışlar ve “Bırakın onu; o, sonu gelmeyecek, soyu kesik bir adamdır!” diyerek hakaret etmek istemişlerdir. İşte 3. ayet, onların bu davranışlarını kınamakta, her ne kadar erkek çocukları bulunsa da asıl soyu kesileceklerin kendileri olduğunu haber vermektedir. Çünkü onlar kıyamete kadar **zilletle** anılırken Hz. Peygamber rahmetle anılmakta, ismi dünyanın her tarafında günde beş vakit ezanda **Allah'ın (c.c.)** adıyla birlikte okunmaktadır. Mekke putperestleri, olayların sadece dış yüzüne baktıkları için Hz. Peygamber'i **arkasız** ve güçsüz, kendilerini kalabalık ve güçlü görür ve buna dayanarak Resul-i Ekrem'in davasının sonuçsuz kalacağından emin olduklarını söylerlerdi. Ama “Allah (c.c.) durumu onların aleyhine çevirdi; asıl güçlü olanın, Allah'ın (c.c.) destekledikleri ve güçsüz olanların da Allah'ın (c.c.) zillate uğrattıkları olduğunu bildirdi. Böylece kesret ve kevser Hz. Muhammed'in (s.a.v.) olurken ona düşman olanların payına da ebterlik, alçalış ve zillet düştü.” Bu ifadeler, dolaylı olarak Hz. Peygamber'in yolunu izleyen, inanç ve kararlılığını devam ettiren **müminler** için de bir müjdedir.

Kazanım: Kevser suresinden ilke ve değerler çıkarır.

Süreç

1. Ek-1'deki etkinlik öğrenci sayısı kadar çoğaltılarak dağıtılır.
2. Ek-1'in sol tarafında Kevser suresinin tefsirinden çıkarılan cümleler, sağ tarafta ise surenin ayetlerine ait kutuların bulunduğu öğrencilere gösterilir.
3. Öğrencilerden sol taraftaki cümleleri dikkatli bir şekilde okumaları ve bunları sağ taraftaki ilgili ayetlerle (✓) şeklinde işaretleyerek eşleştirmeleri istenir.
4. Öğrencilerin her bir cümleyi ait olduğu ayetle eşleştirmesiyle etkinlik sona erer.

Değerlendirme

Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

Kevser suresinin tefsiriyle ilgili cümleleri sağ tarafta ait oldukları ayetlerle (✓) şeklinde eşleştiriniz.

	1. ayet	2. ayet	3. ayet
Putlara kulluk eden müşriklerin çok tanrılı inancını silip tevhid inancını yerleştirmek amaçlanmıştır.			
Gerçek anlamda hayır ve iyilik; servet, mal ve evlat sahibi olmakla elde edilmez.			
İman eden ve Müslüman olan kişi çok değerli ve çok hayırlı şeylere sahiptir.			
Müminlere kötülük yapmayı düşünenler bu niyetlerini eyleme dökmeleri halinde bile sonuç alamazlar.			
İbadetler müşriklerin yaptıklarının tersine sadece Allah (c.c.) için olmalıdır.			
Müminleri arkasız ve güçsüz, kendilerini kalabalık ve güçlü görenlerin davaları sonuçsuz kalacaktır.			
Kendisine “nesli kesik” diyen müşriklerin sözlerinden dolayı üzülmüş olan Hz. Peygamber’in üzüntüsü giderilmiş ve şanının yüceliği gösterilmiştir.			
Hz. Peygamber rahmetle anılmakta, ismi dünyanın her tarafında günde beş vakit ezanda Allah’ın (c.c.) adıyla birlikte okunmaktadır.			
İnsan, Allah’ın (c.c.) ikramıyla sahip olduğu nimetlerin şükrünü yerine getirmeye devam etmelidir.			
Hz. Muhammed’e (s.a.v.) ve İslam’a düşman olanların payına zillet düşecektir.			

CEVAP ANAHTARI

	1. ayet	2. ayet	3. ayet
Putlara kulluk eden müşriklerin çok tanrılı inancını silip tevhid inancını yerleştirmek amaçlanmıştır.		✓	
Gerçek anlamda hayır ve iyilik; servet, mal ve evlat sahibi olmakla elde edilmez.	✓		
İman eden ve Müslüman olan kişi çok değerli ve çok hayırlı şeylere sahiptir.	✓		
Müminlere kötülük yapmayı düşünenler bu niyetlerini eyleme dökmeleri halinde bile sonuç alamazlar.			✓
İbadetler müşriklerin yaptıklarının tersine sadece Allah (c.c.) için olmalıdır.		✓	
Müminleri arkasız ve güçsüz, kendilerini kalabalık ve güçlü görenlerin davaları sonuçsuz kalacaktır.			✓
Kendisine "nesli kesik" diyen müşriklerin sözlerinden dolayı üzülmüş olan Hz. Peygamber'in üzüntüsü giderilmiş ve şanının yüceliği gösterilmiştir.	✓		
Hz. Peygamber rahmetle anılmakta, ismi dünyanın her tarafında günde beş vakit ezanda Allah'ın (c.c.) adıyla birlikte okunmaktadır.	✓		
İnsan, Allah'ın (c.c.) ikramıyla sahip olduğu nimetlerin şükrünü yerine getirmeye devam etmelidir.		✓	
Hz. Muhammed'e (s.a.v.) ve İslam'a düşman olanların payına zillet düşecektir.			✓

Kazanım: Bakara suresi 285-286. ayetleri ile ilgili tefsirleri değerlendirir.

Süreç

1. Ek-1'deki etkinlik öğrenci sayısı kadar çoğaltılarak dağıtılır.
2. Ek-1'in üst tarafında Bakara suresi 285-286. ayetlerinin meali, alt bölümde ise bu ayetlerin tefsirinden çıkarılması muhtemel bazı fikirlerin olduğu öğrencilere bildirilir.
3. Öğrencilerden öncelikle ayetleri dikkatli bir şekilde okumaları istenir.
4. Daha sonra öğrencilerden ayetlerden çıkarılabilecek fikirler için alttaki kutuların başına (✓), çıkarılamayacak olanlar için de (X) işareti koymaları istenir.
5. Öğrencilerin kutucuklara yapacakları işaretlemelerden sonra etkinlik sona ermektedir.

Değerlendirme

Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

Bakara suresi son iki ayetinin mealini okuyunuz ve bu ayetlerin tefsirinden çıkarılabilecek fikirler için alttaki kutucuklara (✓), çıkarılamayacak olanlar için de (X) işareti koyunuz.

"Allah'ın elçisi ve müminler, Rabbinden ona indirilene iman ettiler. Her biri Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine inandılar. 'O'nun elçileri arasında ayırım yapmayız.' ve 'İşittik, itaat ettik, bağışlamayı dileriz Rabbimiz, dönüş sanadır.' dediler. Allah hiçbir kimseyi, gücünün yetmediği bir şeyle yükümlü kılmaz. Lehinde olanı da kendi kazandığıdır, aleyhinde olanı da kendi kazandığıdır. Rabbimiz! Unutur veya yanılırsak bizi cezalandırma! Bizden öncekilere yüklediğin gibi bize de ağır yük yükleme! Üstesinden gelemeyeceğimiz şeyleri boynumuza borç kılma! Bizi bağışla, ayıplarımızı ört ve bize rahmetinle muamele buyur! Sen bizim sahibimiz ve yardımcımızsın; artık inkârcı topluluğa karşı bize yardım et!"

(Bakara suresi, 285-286. ayetler.)

[...] Kulun karşılaşacağı cezalar ve mükâfatlar onun kendi işlediği iyi ve kötü amellerinin sonuçlarıdır.

[...] Herkes tek başına yaptıklarının hesabını vermek durumunda kalacak ve sadece iman ve salih amellerle Allah'ın (c.c.) huzuruna gelmiş olmak bir değer ifade edecektir.

[...] Sırf dünya nimetlerinin peşinde koşarak yaşamak kalıcı olan âhiret mutluluğunu tehlikeye sokabilir.

[...] İnsanların ortaya koydukları fiillerde ve davranışlarda kendilerine mahsus irade ve kudretleri vardır.

[...] İslam'ın başta gelen özelliklerinden biri de "kolaylık" prensibidir. Esas itibarıyla kulluk güç değildir.

[...] Yüce Allah'ın hoşnutluğunu elde etmenin yegâne yolu O'nun bildirdiklerine bütünüyle inanmaktan geçer.

[...] Resul ve gerçek müminlerin imanlarının ve itaatlerinin Allah (c.c.) tarafından tasdik edilmesi benzersiz bir iltifattır.

[...] İslami anlayışa göre din; irade ve akıl sahibi varlıklar arasında uyumsuzlukları ve çekişmeleri önleyip uzlaşma sağlayan bir kanundur.

[...] Sorumluluk çağındaki herkes dünya hayatında yaptıklarını bir gün mutlaka önünde bulacak ve ilahi adalete göre bunların hesabını vermek zorunda kalacaktır.

[...] Müslümanların bu duasında yer alan yüce idealler, İslam'ın ilk dönemlerinde yaşadıkları zorluklara rağmen ahlakî yönden nasıl eğitildiklerini göstermektedir.

[...] İslam'ın getirdiği yükümlülükler fıtrata uygundur. Şahsi ve özel durumlar sebebiyle zorluk baş gösterdiği takdirde de ruhsatlar vardır.

CEVAP ANAHTARI

[✓] Kulun karşılaşacağı cezalar ve mükâfatlar onun kendi işlediği iyi ve kötü amellerinin sonuçlarıdır.

[X] Herkes tek başına yaptıklarının hesabını vermek durumunda kalacak ve sadece iman ve salih amellerle Allah'ın (c.c.) huzuruna gelmiş olmak bir değer ifade edecektir.

[X] Sırf dünya nimetlerinin peşinde koşarak yaşamak kalıcı olan âhiret mutluluğunu tehlikeye sokabilir.

[✓] İnsanların ortaya koydukları fiillerde ve davranışlarda kendilerine mahsus irade ve kudretleri vardır.

[✓] İslam'ın başta gelen özelliklerinden biri de "kolaylık" prensibidir. Esas itibarıyla kulluk güç değildir.

[X] Yüce Allah'ın hoşnutluğunu elde etmenin yegâne yolu O'nun bildirdiklerine bütünüyle inanmaktan geçer.

[✓] Resul ve gerçek müminlerin imanlarının ve itaatlerinin Allah (c.c.) tarafından tasdik edilmesi benzersiz bir iltifattır.

[X] İslami anlayışa göre din; irade ve akıl sahibi varlıklar arasında uyumsuzlukları ve çekişmeleri önleyip uzlaşma sağlayan bir kanundur.

[✓] Sorumluluk çağındaki herkes dünya hayatında yaptıklarını bir gün mutlaka önünde bulacak ve ilahi adalete göre bunların hesabını vermek zorunda kalacaktır.

[✓] Müslümanların bu duasında yer alan yüce idealler, İslam'ın ilk dönemlerinde yaşadıkları zorluklara rağmen ahlakî yönden nasıl eğitildiklerini göstermektedir.

[✓] İslam'ın getirdiği yükümlülükler fıtrata uygundur. Şahsi ve özel durumlar sebebiyle zorluk baş gösterdiği takdirde de ruhsatlar vardır.

Kazanım: Bakara suresi 285-286. ayetleri ile ilgili tefsirleri değerlendirir.

Süreç

1. Ek-1'deki etkinlik (2 sayfa) öğrenci sayısı kadar çoğaltılarak dağıtılır.
2. Ek-1'de Bakara suresinin 286. ayetinin bir bölümüyle ilgili bir tefsir metni verilerek sorular hazırlanmıştır.
3. Öğrencilerden verilen metni dikkatli bir biçimde okumaları istenir.
4. Ayrıca metinle ilgili üç soruyu dikkatlice okumaları ve özgün bir şekilde cevaplamaları öğrencilere iletilir.
5. Öğrencilerin sorulara verecekleri yazılı cevaplarla birlikte etkinlik sona ermektedir.

Değerlendirme

Soru ve cevaplarla kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilir.

Aşağıdaki metinden yararlanarak soruları cevaplayınız.

"Allah hiçbir kimseyi, gücünün yetmediği bir şeyle yükümlü kılmaz..."

(Bakara suresi, 286. ayet.)

Allah (c.c.) kimseye gücünün yettiğinden başkasını yüklemeyiz. Yüklemez değil, yüklemeyiz. Allah'ın (c.c.) kendi kullarına yüklediği sorumluluk, kulların güç yetireceği kadardır ve hatta onun çok altındadır. Allah (c.c.) insanları zora koşmaz, güçlerini son sınırına kadar zorlamaz, sıkıntıya sokmaz, müşkülât ve meşakkat vermez. Mükellef olan kullar o görevleri güçleri rahat rahat yetecek şekilde yapabilirler. Nitekim O "Allah size kolaylık diler, zorluk dilemez..." (Bakara suresi, 185. ayet.) buyurmuştur. Hak din kolaylıktır, onda zahmet yoktur. Böyle olması da güç yetmez bir sorumluluğu yüklemeye Allah'ın (c.c.) kudreti olmadığından değildir, sırf fazl-ı kereminden ve rahmetindendir. Bu suretle Allah'ın (c.c.) kullarına bahşettiği güç ve takat onlara emrettiği görevlerden daha fazladır. Bu sayede onlara görevlerini yaptıktan sonra dinlenecek, gezip dolaşacak, dünya ve maişet işlerinde çalışacak, hatta daha başka emredilmemiş olan hayır ve hizmet işleriyle ilgilenecek zaman ve imkân kalabilecektir. Nitekim kullar farzları yaptıktan sonra daha neler neler yapabilirler. Mesela günde beş vakit namazdan başka daha ne işler görebilirler. Gerçi sorumluluk iradeye bir anlamda zahmet yüklemek demektir, her zahmet de bir enerji tüketimini gerektirir. Bu hikmetten dolayı her yükletilen sorumluluk ona güç yetirebilme şartına bağlıdır. Fakat o yükün bu gücü zorlamaması da şarttır. Yani her bir ferdin sorumluluğu gücüyle ve kapasitesiyle ölçülmek gerekir. Bundan dolayı kişilerin güç ve takatleri farklı olduğundan, gücü ve kapasitesi fazla olanların sorumluluk dereceleri de fazla olacaktır ki adalet ve eşitlik de bunu gerektirir. Mesela, malı olmayan zekâtla mükellef olmayacağı gibi çeşitli zenginlerin zekâtları da bir ölçü çerçevesinde değişik olur. Zenginlik derecesine göre kimi on, kimi yüz verir. Fakat hepsi de aynı nispet dahilinde, mesela kırkta birdir. Kudret hesaba katılmayarak nüfus başına eşit olarak şu kadar verilecek demek, bu temele aykırı düşer. Yine bunun gibi ümmete toptan yönelik olan farz-ı kifâyenin fertlere ilişkisi de böyledir. Ayrıca bir şahsın uhdesine düşen sorumlulukların toplamı hesap edildiği zaman dahi onun gücünü aşmamalıdır... Velhasıl bu ayet İslam'ın yasama hikmetinin en büyük esasını özet olarak ifade etmiştir. Sorumluluk onu yüklenecek olanın kapasitesi ile orantılıdır.

(Elmalılı Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, Eser Kitabevi, İstanbul, 1971, C 2, s. 997-998.)

1. “Her yükletilen sorumluluk ona güç yetirebilme şartına bağlıdır.” ifadesi ne anlama gelmektedir? Açıklayınız?

.....

.....

.....

.....

.....

2. İnsanların sorumluluk derecelerinin farklı olması hangi gerekçelere dayanır?

.....

.....

.....

.....

.....

3. “Hak din kolaylıktır, onda zahmet yoktur.” cümlesini doğrulayan başka hangi örnekler bulunmaktadır? İki örnekle açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....